

Olympiáda v českém jazyce, 41. ročník, 2014/2015 – okresní kolo

I. kategorie

Počet bodů:

Příjmení a jméno: Škola:

1. Je dána následující skupina slov:

příkop – výkop – zákop – zlatokop

a) Použijte slova ve větách tak, aby byl zřetelný významový rozdíl mezi nimi. Slova můžete užít v jakémkoli tvaru.

b) Ze skupiny vypište slovo, které se z jazykového hlediska od ostatních nejvíce liší. Za kritérium odlišení nepovažujte víceznačnost (polysémii) ani počet hlásek, slabik či písmen. Pro svou volbu uveďte alespoň 2 důvody.

2. Určete, kolik různých hlásek se používá v každém z následujících slovních tvarů. Výsledek uveďte pomocí číslic. (Nezaměňujte termíny hláska a písmeno. Krátkou samohlásku a dlouhou samohlásku považujte za navzájem různé.)

chléb

fuchsie

kamarád

skleněný

3. Vysvětlete 2 možné významy slova *předraženy* v následujícím slovním spojení:

předraženy tunel

4. Vysvětlete na základě následujících příkladů, jaké významy má frazém (obrazné ustálené slovní spojení) *být za vodou*.

Od jakého příjmu byste o někom řekli, že je za vodou?

Já už jsem za vodou, zkoušku jsem složil hned napoprvé.

5. Následující oznámení, které jsme našli na dveřích knihovny, je nevhodně formulované.

Městská knihovna oznamuje, že bude ve středu uzavřena z důvodu návštěvy lékaře.

a) Pokud budeme uvedené sdělení chápat doslovně, má dva významy. Uveďte oba, a to bez ohledu na to, že jde o významy, které jsou v reálném světě zcela nepravděpodobné či rovnou nemožné.

b) V čem spočívá nevhodnost vyjádření?

c) Upravte formulaci sdělení tak, aby jednoznačně vyjadřovalo význam zamýšlený autorem (a v reálném světě běžný).

6. Z fyziky pravděpodobně znáte jednoduchý stroj pojmenovaný „kolo na hřídeli“.

a) Určete gramatické kategorie (mluvnické významy) tvaru „hřídeli“ v zadaném spojení „na hřídeli“. U jedné z kategorií jsou dvě možnosti určení, uveďte obě.

b) Uveďte ty tvary slova *hřidel* v jednotném čísle, v nichž bude mít tato kategorie vždy jen jednu možnost určení.

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 41. ročník, 2014/2015 – okresní kolo
I. kategorie

Slohový úkol

„Nebojte se, my tady jenom strašíme.“

Napište o strašidlech souvisejících s nějakou památkou v okolí vašeho bydliště, v blízkém městě, v historické stavbě, kterou jste nedávno navštívili apod. Forma je libovolná. Doporučená délka 20–25 řádek.

Okresní kolo OČJ 2014/2015 – 41. ročník – I. kategorie – řešení:

1. a) **Příklad řešení:** *Hrad byl v minulosti chráněn vodním příkopem.*

Kvůli opravám kanalizace v naší ulici jsem už několikrát málem spadla do výkopu. / Utkání bylo zahájeno slavnostním výkopem.

V zákopech 1. světové války padlo mnoho vojáků.

Mnoho zlatokopů doufalo, že zbohatnou na nově objevených nalezištích zlata, ale povedlo se to jen málokterým.

b) *zlatokop* – je vytvořeno skládáním (ne odvozováním); označuje osobu, která se zabývá kopáním (ne výsledek/proces kopání); je rodu mužského životného

Bodování: a) 2 body za správně uvedené příklady užití všech slov, za každé nevhodné užití slova odečtete jeden bod. Neudělujte záporné body.

b) 2 body za určení alespoň dvou správných kritérií odlišení, za určení jednoho správného kritéria 1 bod.

Maximálně 4 body.

2. *chléb* – 4 (ch-l-é-p), *fuchsie* – 7 (f-u-k-s-i-j-e, f-u-ch-s-i-j-e), *kamarád* – 6 (k-a-m-a-r-á-t, „a“ se opakuje, tedy 6 různých hlásek), *skleněný* – 7 (s-k-l-e-ň-e-n-í, „e“ se opakuje, tedy 7 různých hlásek)

Bodování: Za každý správně určený počet hlásek v příslušném slově vždy 1 bod. Za chybně uvedený počet hlásek bod nezapočítávejte. Nepožadujte fonetický přepis, jako řešení stačí počet hlásek vyjádřený číslicí.

Maximálně 4 body.

3. **Příklad řešení:** 1. význam: „příliš drahý tunel“, 2. význam: „tunel, který někdo nejdříve předrazil“

Bodování: Za každý správně určený význam jeden bod.

Maximálně 2 body.

4. 1. význam: „být bohatý“, 2. význam: „mít štěstí“

Bodování: 1 bod za oba správně určené významy.

Maximálně 1 bod.

5. a) **Příklad řešení:** *Městská knihovna oznamuje, že bude ve středu uzavřena, protože jde k lékaři.* (Tj. knihovna jde k lékaři.)

Městská knihovna oznamuje, že bude ve středu uzavřena, protože ji navštíví lékař. (Tj. lékař navštíví knihovnu.)

Bodování: Za každý správně uvedený příklad 1 bod.

b) **Příklad řešení:** Vyjádření je příliš sevřené (zhuštěné, kondenzované). Pravděpodobně v důsledku toho je podmětem obou vět v souvětí slovní spojení *městská knihovna*, což působí dojmem, že instituce jde k lékaři nebo lékař k instituci. Ozánění je tedy kromě přílišné zhuštěnosti i nejednoznačné (nevíme, zda knihovna – či spíše pracovník knihovny – jde k lékaři, nebo zda knihovnu navštíví lékař). Dále chybí konkrétnější informace o tom, která osoba se setká s lékařem.

Bodování: Za vyčerpávající vysvětlení 2 body, za každou chybějící informaci odečtete jeden bod. Neudělujte záporné body.

c) **Příklad řešení:** *Městská knihovna oznamuje, že bude ve středu uzavřena, protože knihovník (knihovnice) půjde k lékaři.*

Bodování: Za náležitou úpravu věty 1 bod.

Maximálně 5 bodů.

6. a) „(na) hřidelí“ – 6. pád, číslo jednotné, rod mužský neživotný nebo ženský.

Bodování: 2 body za správné určení pádu a čísla, 2 body za správné určení obou možností rodu. Za každou špatnou nebo nevyplněnou odpověď odečtete jeden bod. Záporné body se neudělují.

b) (s) *hřidelí* – *hřidelem*

Bodování: za každý správně uvedený tvar 1 bod.

Maximálně 6 bodů.

CELKEM: 22 BODŮ

7. **Slohový úkol:** Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.